Тема 8

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В ЄС

ПЛАН

1. Поняття інвестицій та інвестиційної діяльності за законодавством ЄС. Основні акти ЄС, що регулюють інвестиційну діяльність в межах ЄС.
2. Принципи інвестиційної політики ЄС.
3. Правове регулювання внутрішніх та іноземних інвестицій у ЄС.
4. Правовий статус суб'єктів інвестиційної діяльності на внутрішньому ринку ЄС.
5. Правові засади захисту прав та законних інтересів інвесторів.

ПОНЯТТЯ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄС. ОСНОВНІ АКТИ ЄС, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ ІНВЕСТИЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ В МЕЖАХ ЄС

Стаття 63 (1) ДФЄС значною мірою зумовила основи функціонування інвестиційної політики ЄС: «…забороняються будь-які обмеження на переміщення капіталів між державами-членами і між державами-членами і третіми країнами».

Попри те, що термін «інвестиції» прямо не використаний у цій ст. 63 (1), загальновизнано, що інвестиції складають підклас переміщення капіталів.

Договір про створення Європейської економічної спільноти закладає основи інвестиційного клімату, зокрема таких його елементів, як:

- свобода пересування працівників (ст. 39);
- сприяння обмінові молодими працівниками (ст. 41);
- заборона обмеження свободи підприємницької діяльності громадян однієї держави-члена на території іншої держави-члена;
- заборона застосовувати до громадян будь-якої держави-члена обмеження на створення представництв, філій чи дочірніх підприємств на території будь-якої держави-члена;
- свобода підприємницької діяльності також охоплює право започатковувати та вести самостійну трудову діяльність, а також створювати підприємства й керувати ними, зокрема товариства, на умовах, установлених для своїх громадян правом держави-члена, де така підприємницька діяльність здійснюється (ст. 43);
- взаємне визнання дипломів, сертифікатів та інших документів, що засвідчують кваліфікацію (ст. 47), і т. д.

ПОНЯТТЯ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄС. ОСНОВНІ АКТИ ЄС, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ ІНВЕСТИЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ В МЕЖАХ ЄС

Джерела регулювання інвестиційної діяльності:

Рішення ЄСПЛ та суду ЄС

Директиви

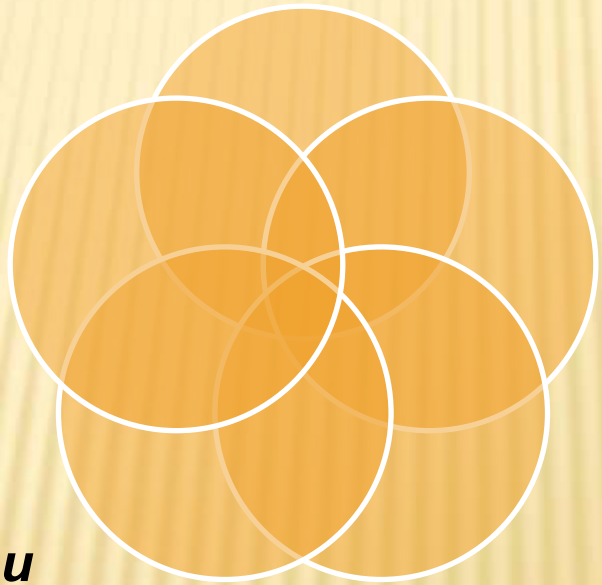

Регламенти

Рішення

ПРИНЦИПИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС

Фундаментальними принципами цієї політики є

- ***орієнтація на реалізацію довготермінових інвестиційних проектів, які сприяють економічному зростанню, зниженню безробіття та підвищенню якості людського капіталу;***
- ***забезпечення прозорості інвестування через удосконалення регуляторної бази, стимулювання конкуренції та відкритості доступу до ринку інвестицій;***
- ***гарантування однакових умов ведення інвестиційної діяльності для підприємців, незалежно від країни походження капіталу;***
- ***недопущення дискримінації закордонних інвесторів тощо.***

ПРИНЦИПИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС

Принцип «орієнтація на реалізацію довготермінових інвестиційних проектів, які сприяють економічному зростанню, зниженню безробіття та підвищенню якості людського капіталу» означає формування такої політики ЄС, що орієнтована перш за все на покращення благополуччя її теперішніх та майбутніх громадян. З цією метою політика повинна бути спрямована на досягнення збалансованого та стійкого розширення економічної діяльності.

ПРИНЦИПИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС

Принцип «забезпечення прозорості інвестування через удосконалення регуляторної бази, стимулювання конкуренції та відкритості доступу до ринку інвестицій» . Європейська комісія має повноваження застосовувати правила конкуренції до сектору фінансових послуг. Цей сектор включає банківський та страховий ринки, які є невід'ємними частинами життя європейських громадян, та ринки капіталу. Ці фінансові ринки - це життєва сила реальної економіки, що надає бізнесу та споживачам доступ до фінансових продуктів. Чим краще та конкурентоспроможніше вони функціонують, тим кращі показники економіки.

ПРИНЦИПИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС

Принцип «гарантування однакових умов ведення інвестиційної діяльності для підприємців, незалежно від країни походження капіталу» та принцип «недопущення дискримінації закордонних інвесторів».

Аналіз законодавства ЄС показує, що регулювання іноземних інвестицій у рамках спільного ринку не виключало відмінностей у національному законодавстві і допускало прийняття окремими державами – членами ЄС або принаймні збереження ними в якості діючої системи допуску іноземного капіталу. Система допуску іноземного капіталу, що діє в країнах – членах ЄС, не розглядається як засіб обмеження іноземного капіталу. Це випливає з визначення режиму свободи руху капіталу, поширюваного на прямі і непрямі іноземні інвестиції. Режим відносної свободи руху капіталів спочатку стосувався операцій з акціями та облігаціями компаній, що котируються на фондових біржах держав – членів ЄС.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВНУТРІШНІХ ТА ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У ЄС

Правове регулювання інвестиційних відносин означає перш за все формування стійких юридичних гарантій іноземним інвесторам, які незалежно від суб'єктивних причин завжди повинні стимулювати інвестування у виробництво, тобто, в інвестиційну діяльність. Інвестиційні відносини – це в першу чергу відносини власників. А тому, поліпшення інвестиційного клімату з точки зору права, є створення юридичних передумов взаємодії в інвестиційному процесі всіх видів і форм власності і власників – суб'єктів інвестиційних відносин, які включають національно-правові і міжнародно-правові форми і методи регулювання.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВНУТРІШНІХ ТА ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У ЄС

Прямі іноземні інвестиції сприяють зростанню Союзу шляхом підвищення його конкурентоспроможності, створення робочих місць та економії від масштабу, залучення капіталу, технологій, інновацій, досвіду та відкриття нових ринків для експорту Союзу. Він підтримує цілі Інвестиційного плану для Європи та сприяє реалізації інших проектів та програм Союзу.

Стаття 3 (5) Договору про Європейський Союз (ДФЕС) визначає, що Союз у своїх відносинах із широким світом повинен підтримувати та просувати свої цінності та інтереси та сприяти захисту своїх громадян. Більше того, Союз та держави-члени мають відкрите інвестиційне середовище, яке закріплене в Договорі про функціонування Європейського Союзу (ДФЄС) та закладене в міжнародні зобов'язання Союзу та його держав-членів щодо прямих іноземних інвестицій.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВНУТРІШНІХ ТА ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У ЄС

Прямі іноземні інвестиції потрапляють у сферу спільної комерційної політики. Відповідно до пункту (e) статті 3 (1) ДФЕС, Союз має виключну компетенцію щодо спільної комерційної політики.

ЄС веде переговори або впроваджує інвестиційні правила в торгових угодах або в самостійних інвестиційних угодах. Ці інвестиційні правила охоплюють:

- **надання дозволів та сприяння створенню підприємств, забезпечуючи доступ інвесторів до ринку та не стикаючись з дискримінацією між інвесторами з країн ЄС та інших країн;**
- **створення сприятливої нормативної бази, як коли інвестор виходить на ринок, так і коли інвестор здійснює економічну діяльність у країні, і;**
- **захист встановлених інвестицій / інвесторів шляхом зобов'язань щодо справедливого ставлення до інвесторів або гарантування компенсації у разі експропріації.**

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВНУТРІШНІХ ТА ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У ЄС

- ЄС прийняв у 2012 р. Регламент (REGULATION (EU) No 1219/2012 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 12 December 2012 establishing transitional arrangements for bilateral investment agreements between Member States and third countries), що створює набір правил для двосторонніх інвестиційних угод між окремими членами ЄС та країнами, що не входять до ЄС, щоб переконатися, що вони відповідають законодавству ЄС та інвестиційній політиці ЄС. 6 квітня 2020 року Комісія подала звіт про застосування цього регламенту.
- Регламент встановлює умови для застосування понад 1400 двосторонніх інвестиційних угод, що діють в даний час, а також умови для членів ЄС змінювати існуючі угоди та вести переговори або укладати нові.

Ці умови:

- **що угода не суперечить законодавству ЄС;**
- **що угода відповідає принципам та цілям ЄС щодо зовнішніх дій;**
- **що Комісія не подала або вирішила подати рекомендацію щодо відкриття переговорів із відповідною країною, що не входить до ЄС, і;**
- **що угода не створює серйозної перешкоди для переговорів ЄС або укладення двосторонніх інвестиційних угод із країнами, що не входять до ЄС.**

ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ВНУТРІШНЬОМУ РИНКУ ЄС

В acquis ЄС не міститься поняття суб'єктів інвестиційної діяльності, воно лише надає дефініції окремих суб'єктів, таких як інвестиційні фірми, підприємства спільного (колективного) інвестування та інвестори.

Можна виділити таких суб'єктів інвестиційної діяльності, які можуть бути інвесторами:

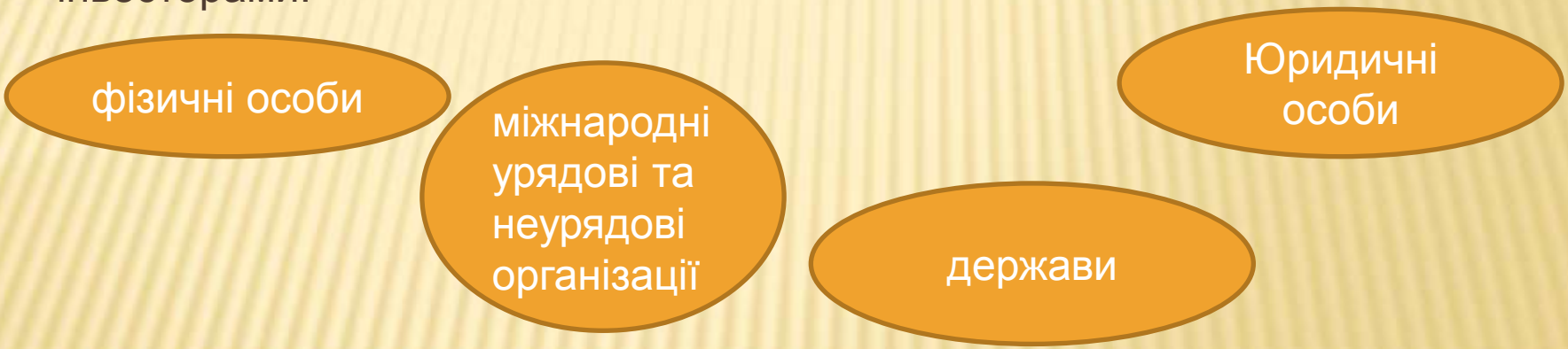

Крім цього, до суб'єктів інвестиційної діяльності належать особи, які є так звані інвестиційні посередники, тобто фінансовими установами та інститутами спільного інвестування.

ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ВНУТРІШНЬОМУ РИНКУ ЄС

Директивами ЄС також запроваджені широкі за сферою охоплення спеціальні інститути інвесторів:

інститут кваліфікованого інвестора для цінних паперів, що випускаються за спрощеною процедурою (Директива 2003/71/ЄС стосовно публікації проспектів під час пропонування цінних паперів на продаж або прийняття для здійснення торгівлі);

та

інститут професійного клієнта інвестиційних фірм на європейському ринку цінних паперів і колективних інвестицій (Директива 2014/65/ЄС «Про ринки фінансових інструментів»).

ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ВНУТРІШНЬОМУ РИНКУ ЄС

У ЄС існує розподіл усіх кваліфікованих інвесторів та професійних клієнтів на дві категорії:

- кваліфіковані інвестори та професійні клієнти за законом (de jure);
- кваліфіковані інвестори та професійні клієнти за визнанням (de facto).

Кваліфіковані інвестори та професійні клієнти за законом – це суб'єкти, які безпосередньо директивами визнаються такими.

До них належать кредитні установи, інвестиційні фірми, інші фінансові установи, страхові компанії, підприємства колективного інвестування в оборотні цінні папери, пенсійні фонди, національні та регіональні уряди/органи місцевого самоврядування, центральні банки, міжнародні та наднаціональні інститути, такі як МВФ та ЄЦБ, інші подібні міжнародні організації, а також крупні юридичні особи.

ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ВНУТРІШНЬОМУ РИНКУ ЄС

В acquis ЄС приділяється значна увага інвестиційним посередникам – інвестиційним фірмам та інвестиційним фондам.

Ще одна категорія суб'єктів інвестиційної діяльності в ЄС, які належать до інвестиційних посередників, – це підприємства колективного інвестування в оборотні цінні папери; вони фактично є інвестиційними фондами.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ІНВЕСТОРІВ

Перейдемо до положень про захист прав інвесторів, встановлених acquis ЄС, яке регулює інвестиційну діяльність на фінансовому ринку. Так, Директива 2014/65/ЄС «Про ринки фінансових інструментів» містить перелік вимог для інвестиційних фірм, які покликані захищати права інвесторів, зокрема, запобігання конфлікту інтересів (ст. 32), обов'язок діяти чесно, сумлінно і професійно (ст. 24), наявність необхідних знань та компетенції у фізичних осіб, які безпосередньо надають інвестиційні послуги від імені фірми (ст. 25), обов'язок виконувати замовлення (ордер) на умовах, найбільш сприятливих для клієнта (ст. 27), оперативне та чесне виконання замовлень клієнта (ст. 28) та ін. Директива 97/9/ЄС має велике значення для захисту прав інвесторів. Вона забезпечує узгоджений мінімальний рівень захисту інвесторів у рамках ЄС та встановлює, що інвестиційні фірми (включаючи кредитні організації, які мають право надавати інвестиційні послуги) зобов'язані брати участь в схемах захисту прав інвесторів. На розсуд кожної держави-члена залишена реалізація відповідної схеми і визначення найбільш підходящого підходу та фінансування таких схем. Таким чином, у той час як всі держави – члени ЄС впровадили Директиву 97/9/ЄС, заходи, за допомогою яких вона реалізується, варіюється в залежності від конкретної держави.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ІНВЕСТОРІВ

Відповідно до Директиви 97/9/ЄС, кожна держава-член повинна мати компенсаційну схему, яка гарантує узгоджений мінімальний рівень захисту, принаймні, для малих інвесторів. Інвестори мають бути впевнені, що цей мінімальний рівень захисту буде доступний для них у випадку, якщо інвестиційна фірма не зможе виконати свої зобов’язання. Компенсаційна схема у державі-члені повинна передбачати суму компенсації для виплат інвесторам. Право інвестора на компенсацію може бути предметом його позову проти компенсаційної схеми.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ІНВЕСТОРІВ

Важливе значення для захисту прав інвесторів має медіація, яка врегульована у праві ЄС Директивою 2008/52/ЄС Європейського Парламенту та Ради ЄС від 21 травня 2008 р. «Щодо деяких аспектів медіації у цивільних та комерційних справах» .

Однак наразі лише незначний процент подібних інвестиційних спорів вирішується шляхом медіації. Для інвесторів арбітражний та судовий порядок видаються більш прийнятними способами захисту прав.

Дякую за увагу!